

Trieste geluiden uit IJmuiden

HENK WUKHUISEN

Het wil maar niet lukken met het Kennemerstrand bij IJmuiden. Van de grootse verwachtingen is na drie jaar weinig waargemaakt. De jachthaven is slechts voor een kwart met bootjes gevuld. De bouw van een hotel wordt voortdurend uitgesteld. Rond het binnenmeer zie je nauwelijks badgasten, maar vogels des te meer. Rond het mislukte natuurontwikkelingsproject zie je nauwelijks natuur, maar badgasten des te meer. Eigenlijk komt het enige goede nieuws van het Lovers-treintje, een zomerboemeltje tussen Amsterdam en IJmuiden. De ondernemers klagen steen en been, dus moest er wat gebeuren.

Op 17 januari 1994 zijn de contouren van het Kennemerstrand op de achtergrond zichtbaar. Een groot binnenmeer voor recreanten en een kleiner meertje in het zuiden voor vogels. De werkelijkheid is nu dat de recreanten in het natuurgebied liggen en de vogels in de spartelvijver (foto: Rijkswaterstaat, Meetkundige Dienst Afdeling Grafische Technieken).

De oplossing is zoals wel vaker in de politiek van een adembenemende eenvoud. Maak een nieuwe route naar het Kennemerstrand en de badgasten dienen zich massaal aan. Dat klinkt niet onlogisch, omdat de huidige strandweg door het industriegebied loopt. Je moet er dan wel vanuit gaan dat de route naar een strand de locatiekeuze bepaalt voor een dagje pierewaaien. Wie deze redenering volgt, zal menen dat men daarom 's zomers graag uren in de file staat om naar Zandvoort te komen. De file slingerd namelijk over de prachtige Zeeweg die door de duinen richting zee loopt. Liep die weg door een woonwijk of industriegebied, dan was het met Zandvoort nooit wat geworden. Dit is in het kort de politieke logica uit het dorp van haring en staal.

Natuurmonument

In juni presenteerde het gemeentebestuur van Velsen een discussienota, met negen alternatieve ontsluitingsroutes. Acht alternatieven liepen door "De duinen van Velsen", een wettelijk beschermd natuurmonument. Dit zegt iets over de waardering in deze gemeente voor het natuurlijk erfgoed. Jarenlang wilde men deze duinen bebouwen en ook nu nog zijn er politieke stromingen die hier wel oren naar hebben. Dit was voor Stichting Duinbehoud reden om de minister van Natuurbeheer te verzoeken om het gemeentelijk duinterrein zo snel mogelijk wettelijk te beschermen. En zo geschiedde in juni 1991.

Precies vijf jaar later laat de gemeente Velsen geen misverstand bestaan over haar ambities met het duingebied. Aan de noordflank dient ruimte te komen voor een bus en/of treinbaan en door het duin zou een strandslag moeten komen. Bovendien werd enige bebouwing van het duingebied wenselijk geacht. Het werd dus tijd voor Stichting Duinbehoud om de gemeente te wijzen op de Natuurbeschermingswet. Waar deze wet van toepassing is, kan de gemeente planologisch geen gronden reserveren voor huis, bus, trein of auto. Er verschenen grote koppen in de plaatselijke courant, zoals "de wurggreep van Duinbehoud". Alsof er geen Natuurbeschermingswet bestond, werd de discussie gevoerd en een avond belegd, waar Stichting Duinbehoud het zwarte schaap werd. Wij waren slechts de boodschapper van het slechte nieuws, maar die werden al in het oude Perzië onthoofd. Wij zouden ons vooral niet zo star moeten opstellen en bovendien nam men ons kwalijk dat wij een hoogwaardige openbaar vervoerverbinding torpedeerden. Daarom was er veel onbegrip voor ons veto om het Lovers-treintje door het duingebied naar het strand te trekken. Dat hiermee de milieuvoordelen van het openbaar vervoer teniet werden gedaan, dat wilde er bij niemand in. Diverse ondernemers vonden dat de Natuurbeschermingswet maar moest worden aangepast, want de nieuwe ontsluitingsroutes naar het Kennemerstrand voor boemel en blik zou van levensbelang zijn. Het idee-fixe, de dwaalgedachte, bleek hecht verankerd.

Derde Haven

De revitalisering van het Kennemerstrand gaat gelijk op met de voorgenomen realisatie van de Derde Haven. Dat die haven nodig zou zijn werd door het gemeentebestuur onder meer als volgt berekend: Speculanten namen bezit van de grond in de zeehaven van IJmuiden. De grond werd peperduur en noodzakelijke uitbreiding van economische activiteiten in het havengebied stagneerde. Dus koos de politiek voor een eenvoudige symptoomoplossing door elders een haven te graven.

De IJmuiderslag ligt midden in het beschermd natuurmonument "Duinen van Velsen". Hierdoor is zonering van de recreanten in het kustgebied een moeilijke opgave (foto: Henk Wijkhuizen).

De prijs van de grond in het huidige haventerrein zou dan vanzelf omlaag gaan. Dit is een redenering die zo uit een schoolboekje "macro-economie" is overgenomen. De Derde Haven werd vanzelfsprekend overgoten met het obligate milieusausje. Vervoer over water is milieuvriendelijk, dus is de Derde Haven is goed voor het milieu. Dat lijkt zeer aannemelijk, maar voor de ontwikkeling van het Kennemerstrand is een naburige haven met koelhuizen en wellicht stank- en herrie-overlast nu niet bepaald bevordelijk. Daarom susten de ondernemers met de belofte dat er een alternatieve ontsluitingsweg zou komen voor het Kennemerstrand. Straks ligt er een bouwput voor een Derde Haven die gelijk opgaat met de revitalisering van het strand. Niettemin lijken de ondernemers zich te schikken in deze politieke wurggreep. Stichting Duinbehoud heeft beroep aangetekend tegen het ontwerp-bestemmingsplan Derde Haven. Realisering van de haven zal gevolgen hebben voor de grondwaterstromen. Het graven van een haven kan leiden tot verdroging van het nabijgelegen beschermd natuurmonument "Duinen van Velsen". Deze aantasting is in strijd met de wettelijke bescherming.

Voorhaven?

Los van de vraag of die Derde Haven de vervoersstromen over de weg ontlast, is er een principiële vraag aan de orde. Is met de voorgenomen realisatie

van de Derde Haven de Voorhavendiscussie weer actueel geworden? In de jaren zeventig en tachtig werden verwoede discussies gevoerd en nota's gemaakt over een Voorhaven bij IJmuiden. Tot diep in het huidige nationaal park Zuid-Kennemerland zouden havens en industrie verrijzen. Eind jaren tachtig meende een toenmalige wethouder van Velsen dat wanneer de natuurbeschermingsorganisaties accoord zouden gaan met het plan voor de recreatief/toeristische invulling van het strand, die Voorhavendiscussie voor eens en altijd van de agenda zou zijn. Dat leek logisch, want wie miljoenen investeert in de toeristenindustrie kan daar moeilijk ook een Voorhaven wensen. Dat is kapitaalvernietiging. De natuurbeschermingsorganisaties gingen daarom schoorvoetend accoord en zagen het enige stukje duinvorming aan de vastelandsduinen opgeofferd aan het strandplan. Als pleister op de wond kregen we 25 ha in het zuidelijk deel gecompenseerd voor natuurontwikkeling. Dit verdween helaas al snel in zee en de vogels namen de recreatieplas in en de badgasten annexeerden de "natuur".

Eind jaren tachtig bleek dat men in Velsen zowel een recreatief-toeristisch strandplan als een Derde Haven naast elkaar mogelijk achtte. Schertsend werd het Kennemerstrand wel eens het Madurodam van Velsen genoemd. Men wilde het onmogelijke bijeen brengen onder de rook van de Hoogovens hetgeen de auteur van dit artikel ooit tot de uitspraak ontlokte: "straks krijgen we ook nog een vliegveld erbij". En ook hier werd ik op mijn wenken bediend met het plan voor Schiphol-IJpoort (zie DUIN 96:2, pagina 3-4 en achterpagina). De plannen voor een tweede nationale luchthaven bij IJmuiden zijn inmiddels door premier Kok prominent op de politieke agenda geplaatst. Schiphol-IJpoort is één van de drie locaties naast de Maasvlakte en de Markerwaard. Behalve een vliegveld, is bij Schiphol-IJpoort ook gedacht aan een forse havenontwikkeling en grootschalige baggerslibbering.

Kennemerstrand

De ontwikkelingen rond het Kennemerstrand gaan gestaag door. Grootse ideeën worden geventileerd zoals een stadion op het strand, een golfslagbad in het binnenmeer en een conferentiecentrum. Men wordt niet gehinderd door het bestuurlijk accoord over de inrichting en zonering van het Kennemerstrand zoals dit in 1991 is afgesproken. Hierin is een zonering voorzien van toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het noorden naar natuurontwikkeling in het zuiden. Het binnenmeer op het Kennemerstrand vormt een soort overgang van drukke naar rustige recreatie. Op basis van die afspraken is de Vereniging Natuurmonumenten accoord gegaan met beheer van het zuidelijk natuurontwikkelingsdeel en gaf het ministerie van Natuurbeheer acht ton voor de ontwikkeling van het binnenmeer. Ook werd op basis van dit plan de begrenzing van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland vastgesteld door de minister van LNV. Het is daarom terecht dat zowel de Vereniging Natuurmonumenten als het ministerie van LNV protesteerden tegen de éézijdige opzegging van het bestuurlijk accoord door Velsen.

De toegangsweg naar het nieuwe Kennemerstrand wordt gerealiseerd. Op de achtergrond de oude paviljoens. Waar nu nog een wijds uitzicht over het water is, komt ooit de Derde Haven (foto: Henk Wijkhuizen).

Zoals zoveel initiatieven in Velsen is ook het Kennemerstrand geflopt. Met de komst van een Derde Haven naast dit recreatiestrand moet men wel erg optimistisch zijn om in een florerende toekomst te geloven (foto: Henk Wijkhuizen).

Nationaal Park Zuid-Kennemerland

In november 1995 opende minister Van Aartsen officieel het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Vijf jaar lang hadden de participanten in dit park, waaronder gemeente Velsen, met elkaar gesteggeld over begrenzing, beheer en inrichting. Velsen stuurde haar plantsoenwethouder, die één van de vurigste pleitbezorgers was van woningbouw in de duinen van Velsen. Juist deze duinen bracht Velsen in bij het Nationaal Park!

Vlak voor de officiële opening van het park hing Velsen aan de bel. Men was het niet eens over de begrenzing van het park. Het binnenmeer op het Kennemerstrand viel niet onder de competentie van het gemeentebestuur, maar behoorde toe aan de Kennemerstrand NV. Hierin participeert de gemeente voor 51% en projectontwikkelaar Nelis voor het andere deel. Crisisberaad volgde, want de minister was reeds besteld om de openingshandeling te verrichten. Volgens oud-Hollands recept werden de plooiën tijdelijk glad gestreken en moet de begrenzingdiscussie uiterlijk in januari 1997 duidelijk zijn. Een grimlachende nieuwe plantsoenwethouder van Velsen mocht op 21 november 1995 zijn blijdschap uiten over de geboorte van een meervoudig gehandicapt kindje.

Stichting Duinbehoud en de lokale natuurbeschermingsorganisaties hebben het Nationaal Park altijd met wantrouwen bekeken. Van meet af aan is getwijfeld aan de oprechte bedoelingen van de participerende gemeentes Bloemendaal en Velsen (zie

onder meer DUIN 94:2, pagina's 7-11). Alle bezwerende formules ten spijt blijkt keer op keer een Nationaal Park nauwelijks een meerwaarde te hebben voor de natuurdoelstelling. De ervaringen tot nu toe bewijzen het. De afloop van de onderhandelingen tussen Velsen en het Nationaal Park Zuid-Kennemerland zal maatgevend zijn voor de waarde van het Nationaal Park als natuurbeschermingsinstrument.

En verder

De gang van zaken rond het Kennemerstrand toont het grote belang aan van de Natuurbeschermingswet voor het natuurbehoud. Omdat de "Duinen van Velsen" onder de werking van deze wet zijn gebracht, mag Velsen dit duingebied niet bebouwen of asfalteren. Ook geldt dat in de omgeving van zo'n beschermd natuurmonument geen activiteiten mogen plaatsvinden die schadelijk zijn voor de natuurwaarden in het gebied zelf. Dit wordt wel de externe werking van de Natuurbeschermingswet genoemd. Voor realisatie van een weg over het Kennemerstrand of het graven van een Derde Haven heeft men een ontheffing nodig in het kader van deze wet omdat ecologische waarden worden aangetast. En zo'n vergunning wordt natuurlijk niet automatisch afgegeven, integendeel. Dankzij deze troef hebben wij het College van B&W van Velsen kunnen overtuigen om gezamenlijk naar een goed doortimmerd plan toe te werken. Hierin zou de toekomst van het Kennemerstrand, Derde Haven en de "Duinen van Velsen" voor langere tijd integraal moeten worden vastgelegd. Dit is in tegenstelling tot het huidige beleid, waarbij men ad-hoc doormodert en de problemen afwentelt op de natuur.

De gemeente Velsen gaat echter door met haar planvorming rond Derde Haven en revitalisering van het Kennemerstrand. Dat betekent dat we zowel met de gemeente overleg voeren, als de bekende weg van inspraakprocedures bewandelen. De tijd zal leren of er redenen zijn om de bezwaren in te trekken, maar dit lijkt niet erg waarschijnlijk. Met de Derde Haven heeft het gemeentebestuur enorme haast. Er ligt een pot met tientallen miljoenen guldens in Brussel, maar dan moet de eerste schop wel voor eind 1997 de grond in. Tijd voor een goede inhoudelijke discussie over nut en noodzaak is er nauwelijks. En het gemeentebestuur heeft zichzelf min of meer klemgezet met de toezegging dat er geen Derde Haven komt zonder alternatieve ontsluitingsroute. Dit verhaal zal volgend jaar ongetwijfeld een vervolg krijgen.

Na drie jaar is nog slechts 24% van de jachthaven gevuld. Enkele jaren geleden vond op deze plaats duinontwikkeling plaats (foto: Henk Wijkhuizen).

